

اسلام مجبوری

شماری : « دینی سرحدات ، میانہی ب دینہ » در .

بیل ۲ صافی ۲۲ ۱۰ اربیع الآخر ۱۳۳۳ مدیری : حلیم ثابت
۱۲ شاط ۱۳۳۰

جلد ۲

ترجمہ کریم

« واذقلتم نقلاً فادارتم . . . وما الله بغافل عما تعملون »
[حاشیہ فی مفہوم قرآن دن . . . مرحوم مناستری زفت

نقد

اجتہاد زمرہ لری واجماع . . . . . حلیم ثابت
[معنی انموذجک مجتہد لری عینی اجتہاد زمرہ سندن اولور . صحابی مجتہد لری عینی
عینی مکتب فقہی بہ منسوب صلیہ بیلیر . بوک انسانی . ذور صحابی بہ کورہ مورد تصدہ
اجتہادک عدم جوازی . . اسلامیت دائرہ سی کہ پیشلہ نچہ اجتہاد زمرہ لری تک
باشلامہ سی . تابعین دوری . مذہب لری . مذہب لری عینی بری برندن فوقی اولان اجماعی
انموذج لری دین و حقوق لریہ نائد مؤسسہ لردر . اجماعی انموذج لری تک کورہ اجتہاد
زمرہ لری تک شدلی ضرور بدر . اعتصام . اختلاف . اجماع فقہا - اجماع امت .]

عرف اریالی

پنابہ دوغرو . . . . . [نورکہ کورہ دین] . . . . . ضیا کونک آپ

بیر افصہ

اجتہاد خطا لری وجواز مقالہ لری مناسبیلہ از میرلی اسماعیل حق افندی بہ مدافنہ . . . .
منصوری زادہ سعید

اہم دورہ

دین و اخلاق . . . . . [حقیقت اخلاق] . . . . . احمد حسین

تاسیح

ابن تیمہ استاد و شاگرد لری . . . . . رضاء الدین ابن فخر الدین

اقتصاد

ملی اقتصاد . . . . . تکین آلپ

عبر اوٹ

[ایکی هفته لقی جہاد خبر لری ، وسی تبلیغاتہ کورہ]

نسخہ سی ۶۵ پارہ در

توزیع لری « زمان کنخانہ سیدر »

مطبوعہ خیرہ و شرکاسی

اجتماعیات

اجتماعی آموزجلره کوره اجتهاد زمهره لری ، اجماع ققیا :

مجتهد تانیلان بوتون فقه اربابنک بر اجتماعی آموزجی تمثیل ایدن کیسه لردن عبارت اولدینی - اولکی مقاله لرده - ایضاح اییدی . شو حالده عینی اجتماعی آموزجک ممثلی اولان بوتون مجتهدلرک شخصی استعدادلرینه عائد فرقلردن صرف نظر عینی اجتهاد مکتبندن اولمالری ایجاب ایدر ، دیمکدر . چونکه هر هانکی بر اجتماعی آموزجک مجتهد تانیدینی کیسه ، مطلقا او آموزجک بوتون عرفلرینک تمثیلدر . بر آموزجه عائد عرفلرده بر جنسندن اولوب محدود ومعیندر . بناء علیه بو عرفلری تمثیل ایدن کیسه لرکده عینی ذهینتده بولونمه لری طبعی بر حال اولور .

نصلکه اصحاب کرام دورینک باشلارنده کی مجتهدلرک فقهی ذهینتی عینی جنسندن ایدی . آنکچون صحابی مجتهدلرک هپسی عینی مکتب فقهی به منسوب صاییه بیلیر : بو دورک مجتهدلری آراسنده پک آز اختلاف وقوعه کلشدر . چونکه صحابی مجتهدلرک هپسی اودوره عائد اسلام عرفک ممثلی ایدی ؛ امتک دینی ، اخلاق ، حقوق خلاصه بوتون عرفلری بونلرده تجلی ایتشیدی .

عینی زمانده عصر سعادتک ذیلی دیمک اولان بودوره عائد عرفلرک همان برچونخی « نصی شرع مفصل » ده بیان بووریلش ایدی . آنکچون امتک عمومی وجدانی دیمک اولان اوزمانک عرفلری ایله نصی شرع مفصل آراسنده قطعی بر انطباق واردی . شو حالده بر حکمی شرع مفصلده منصوص اوله رق کورمک ، او آموزجک عرفی بولمقدن باشقه بر شی دکلدی . بوندن دولاییدرکه مجتهد صحابیلر نص بولونان یرده اجتهادلرینی بیراقرق نصح تمسک ایدرلردی .

ابوهریره (ر . ع .) جنب اوله رق صابجلایان کیسه نک . اوروجی جائز اوله میه جغه قائل ایدی . فقط سنتده بونک عکسی بولوندینی آکلایجه درحال کندی اجتهادندن واز کچدی . بو حال دیگر صحابیلرده کوریلیردی . ایسته

صحابیلک شرع مفصلہ عائد اولان مورد تصدہ اجتہاد ایتہمہ لریٹک اضل سبی بوندن عبارتدی .

چونکہ نصلر عرفک ترجانی ، مجتہد لرجدان عمومینک ممثلی بولونان اودوره کورہ مورد تصدہ اجتہاد ایتک ، دوغرو دن دوغرو یہ ملی وجدانک خلافتدہ بر حرکت اولہ جقدی . بالطبع بر امت مجملہ دیمک اولان مجتہد صحابیلک بونی یایمہ جقلرنده شبه ایدیلہ مزدی . دیمک اولیورک صحابیلر ہپ عینی نمودجہ منسوب وبتاء علیہ اجتہاد لری دہ ہپ عینی زمرہ دن ایدی .

وشو سبیلردن دولاییدرکہ منصوص حادثہ لک حکملری حقتدہ اصحابیہ چوق اختلاف ایدیلہ دی . موجود اولان اختلافردہ اکثریت اعتباریلہ اساسہ دکل ، صرف شکل وتطیقہ عائد سبیلردن عبارت ایدی . اساسہ رجوع ایدہ بیلہ جک اختلافردہ میدان ویریلزدی . نصلکہ حضرت عمر ، فاطمہ بنت قیسک اوج طلاق ایلہ بوشانان قادین ایچون ثقہ وسکتی لازم کلیہ جکی حقتدہ کی روایتی رد ایتدی . ام المؤمنین عائشہ دہ حضرت عمر طرفی التزام ایلہ فاطمہ یہ : اللہدن قورقما یورمیسک ؟ ، بووردی . عمار بن یاسر روایت ایتدیکی سنہ استادا صو بولونما دیغہ کورہ جابندن تیم جائز اولہ جغہ قائل ایدی ؛ فقط حضرت عمر بونی دہ قبول ایتہ مشیدی .

حتی نصی شرع مفصلہ منصوص بولونیمان حادثہ لک حکملری حقتدہ دخی اختلاف بالنسبہ بک آذرر . خلفای راشدین دورندہ کی اجتہاد لک همان بو یوک بر قسمی جمهورک اتفاقہ مظهر اولشدر . فقط بو اتفاقلر مادی بر تصدیق نتیجہ سی اولہ رق دکل ، بلکہ معنوی بر قوتک تأثیریلہ حصولہ کلیوردی . چونکہ عینی اجتماعی زمرہ نک بوتون عرفلری تمثیل ایدن بو یوک لک یکی حادثہ لہ عائد قیمت حکملری دیمک اولان عرفلری بولوق خصوصندہ مختلف بوللرہ صاپمہ لری امکان خارجدہ در .

فقط صوکرالری اسلامیت دائرہ سی کہ نیشلیدی . تورلو اجتماعی نمودجلرہ منسوب قوم ومثلر اسلامیتی قبول ایتدی . حجازدہ کی اسلام امتک عرفلری

تمیل ایدن قیہ صحابیلر هر طرفه داغیلارق اقایه باشلادیلر . مدینه ، مکه ،
مین ، شام ، بصره ، کوفه ، مصر ، بر مرکز اولدی .

حرمین شرفین محیطی ایله یمن احتمالکه عینی اجتماعی نمودجه منسوب ایدی .
بناء علیه عرفلری ایله بونلری تمیل ایدنلرکده عینی اجتهاد مکتبتن اولملری
طبیعی ایدی . فقط عراق ایله مصر و شام ، بونلره نظراً بوتون حجاز و یمن اجتماعی
سویه جه البته بر برلندن خلی فرقلی ایدیلر . هله عراق ایله حجاز آراسنده کی
فرق بک آجیق ایدی .

ایشته بوندن دولاییدرکه صحابیلر دورینک صوکلرینه دوغرو یاخاصه بوایکی
مرکز آراسنده بعض اختلافلر حصوله کلمکه باشلادی . فقط هنوز بو دورده
هرایکی مرکزک اجتهاد کرسیلری حجاز اجتماعی نمودجک عرفلری تمیل ایدنلر
طریقندن اشغال اولونیوردی . مع مافیہ بونلر دیگر محیطه کیرنجیه حیات و میسجتیه
اولدینی کبی ، طرز اجتهادجهده آرز چوق متأثر اولمادیلر ذکل ؛ عبدالله بن
مضعودک برچوق مسئلهلرده حجاز فقهلرینه مخالفت ایتدیکی کوریلیر .

حتی عراقیلر عبدالله بن مسعودی (ر . ع .) امتک اک قیہ بر سیاسی
اوله رق تانیورلردی . علقمه حضرتلری ، امت ایچنده عبدالله بن مسعود
حضرتلرندن دها عالم بر کیسه بولونمه یه جفته اینامش ایدی . امام ابو حنیفه ،
عراق مجتهدلرندن ابراهیم نخعینک حجازلی امام سالم دن دها قیہ اولدینغی
سویله یوردی . هله ینه امام مشارالیهک : « ایشیک ایچنده صحابیلک شرقی بولونیه
ایدی . - عراق مجتهدی علقمه تک ، - حجاز مجتهدی - عبدالله بن عمر (ر .
ع .) دن دها قیہ اولدینغی سویله یه بیلیردم ، دیدیکی مرویدر .

حضرت علی ایله حضرت شرحبک فضالری ده حجازلیره نظراً خصوصیتی
حائز ایدی . فقط بو حال هنوز صحابیلر دورنده اوقدر آجیق بر صورتده ظاهر
اولمه بدی . حجاز اجتماعی دائرهمی ایچیدن چقارق باشقه محیطلره داخل اولانلر
اویکی محیطلری بردن بره تمیل ایده مزلردی . آنکچون او محلی عرفلرده
دوغرو دن دوغرویه صحابیلر واسطه سیله آجیق اوله رق میدانه چیقامدی .
مع مافیہ چوق کچمدهن بو صحابیلرک شا کردلری اولان یرلر کندی محیطلرینه

کورہ اجتہاد درجہ سنہ ایرشمکہ باشلا دیلر . بو صورتہ مثلا حجاز لیلر ایله عرفاقلیلر آراسندہ کی اختلافلرده یواش یواش تیلر ای دیوردی . بو حال کیتدکجه ده آرندی . امام ابوحنیفہ ، امام مالک ، امام شافعی دورلرنده بو حال عادتاً رسمیت قازاندی ، مذهب اوله رق میدانہ حقیقی .

کوریلیورک بومذہب لڑک هپی بری برندن آز چوق فرقی اولان اجتماعی نمودجلرک دین و حقوقلرینہ عائد آری آری مؤسہلری ، دیمکدر .
 و کوریلیورک بومؤسہلری تمیل ای دنلرده اومحیطک مجتہد لری اوله رق تانیلورلر . شو حالده ہر اجتماعی نمودجہ کورہ آری آری اجتہاد زمہلری بولونمق ضروری اولور ، دیمکدر .

دور صحابینک ابتدالی مستقل بر اجتہاد زمہلری صاییلہ بیلیر . دور صحابینک نہایتلرینہ دوغرو ایسہ محلی عرفلرہ کورہ متعدد اجتہاد زمہلرینک تملری قورولہ رق چوق کچمہ دن مستقل مذہب لڑک تشکیلی ایستیک کوریلور . ایستہ بو اجتہاد زمہلرینہ منسوب اولان مجتہد لڑک هپی عینی محیطک تمیل اولدقلرندن اجتہاد خصوصندہ عینی ذہنی حائر اولانلری ایجاب ایدر . بنا علہ بونلرک دینہ ، حقوقه عائد بر چوق خصوصلرده اتفاق ایتمہلری ضرور ایدر . شو حالده بونلر ملی عرفلرہ مستند حکملر ایله بالخاصہ اختصاص دائرہلری بولونان دینہ ، حقوقه عائد بر چوق خصوصلرده طبعیہ اتفاق ایدرلر . چونکہ عینی عصرک بر محیطہ منسوب برشی حقدہ تورلو قیمت حکملری بولونمق ممکن دکدر . اوشی ، قیمت حکملرندن بریلہ متصف اولدیغہ کورہ یا حسن ، یا خود قیچدر . فقط بر دن هم حسن ، همده قیچ اولہ ماز . ایستہ بونکچوندرک عینی اجتماعی زمہلری تمیل ای دن مجتہد لڑک اتفاق ایتمہلری اصل ، اختلاف ایتمہلری ایسہ خلاف اصلدر . « واعصموا بجل الله حیما ولا تفرقوا » نظم جیلندہ کی خطابلر بالخاصہ عینی زمہلرینہ منسوب اولانلرہ عائددر .

فقط عصر و محیطک اختلافی تقدیرندہ بوتون مجتہد لری عینی حکم اوزرندہ برلشمہ یه بیلیرلر . حتی علی الاطلاق برلشمہ ملری ده لازمدر . چونکہ مختلف اجتماعی نمودجلرک عرفلرندہ کی باشقلرہ کورہ حکملرده تبدل ایتمک کر کدر .

بناءً عليه مختلف زمهره منسوب اولانلرك حقوق مسئله لرده اختلاف ائمه لری اصله موافق اولوب « اختلاف امتی رحمة » حدیث شریفی ده بوکا کوزه ورود ائمشدر . کوریلورکه عینی زمهره منسوب اولان مجتهدلرك اتفاق ائمه لری اصل ، اختلاف ائمه لری ایسه خلاف اصلدر . ایسته بو « اتفاق » ، « اجماع فقها » نامیه یاد اولونور .

شو حالده « اجماع فقها » :

« عینی اجتماعی نمودجی تمیل ایدن بوتون عصر داش مجتهدلرك دینی ویلای حقوقی بر حکم خصوصده اتفاق ائمه لری در ، دیه تعریف اولونه بیلیر .

مهمیم ثابت

عرف ادبیاتی .

یاسای طبرغر

۳

تورکه کوره : دین

دی که وارد « طویا » آدی بر آغاچ
کوکی کوکبه ، کوکلردم داللی ...
یمشندن بیدی روحم ، دکل آج ؛
بوتون سوکی ، شفقت اونک باللی .

واعظ ! بکا محبتی شرح ایله ؛
بن آرامام شیطان نه در ، ملک نه ؟
آنلرك اسرارندن سوز سویله ؛
سون کیمدر ؟ سویلن کیم ؟ سومک نه ؟

بنم دینم نه امیددر ، نه قورقو ؛
اللهمه سودیکدن طایارم !
نه جنت ، نه جهنمدن بر قورقو
آقسنزین وظیفه می یابارم .

واعظ ! دیمه جهنمک آتشی
چیقار بیلیم تاج بیک چکی اودوندن
دی که وارد بر کوزه لک کوتشی
دوغمش بزم عشقمزک اودندن ...

بنی جنت وعدی ایله آوتما ،
روح سحر ماسوایی : ولیدر .
جهنمک عذایله قورقوتما ،
قورقو نه در بیلیمز : کوکلم دلیدر .

ضیا کوک آلب

؛ کانون ثانی ، ۱۳۳۰